

[Wszystkie uwagi w nawiasach kwadratowych pochodzą od tłumaczki.]

[strona 1 oryginału]

[po lewej]

Wydział Nauk Kazachskich i Turkijskich

[poniżej napisy w innych językach obcych]

Uli Schamiloglu

profesor, dziekan

[po prawej]

Szkoła Nauk Ścisłych i Humanistycznych

[adres] Kabanbay Batyr Avenue, 53

010000 Nur-Sultan, Kazachstan

uli.schamiloglu@nu.edu.kz

Pokój: 8.107 – Tel. +7/717 270 5795

[na środku znak graficzny z napisem] Uniwersytet Nazarabajewa

18 kwietnia 2022 r.

Dziekanat Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

00-927 Warszawa, Polska

Dotyczy: Recenzji rozprawy doktorskiej p. Viacheslava Cherneva

Do Dziekana Wydziału Polonistyki:

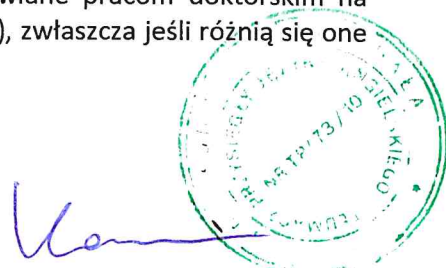
Jestem wdzięczny i zaszczycony, że mogę wystąpić w roli recenzenta pisanej po polsku rozprawy doktorskiej pt.:

„Funkcje syntaktyczne form czasownikowych w baszkirskich tekstach literackich (na podstawie powieści Mostaya Kärima)”.

Tytuł ten można przetłumaczyć na język angielski jako:

„Syntactic Functions of Verb Forms in Bashkir Literary Texts (Based on Mostay Kärim's Novels)”.

Zgodnie z tym, jak rozumiem rolę recenzenta zewnętrznego, moim zadaniem jest zgłoszenie uwag formalnych do rozprawy p. Viacheslava Cherneva. Zważywszy, że uzyskałem wykształcenie na Uniwersytecie Columbia i przez większą część życia zawodowego pracowałem na uniwersytetach stanowych w USA, jest rzeczą naturalną, że w niniejszej recenzji odwołam się do mojego doświadczenia, które obejmuje pracę w roli nauczyciela akademickiego w USA od 1983 r., a także zasiadanie w ponad 50 komisjach doktorskich na Uniwersytecie Wisconsin w stanie Madison i na innych uczelniach w Ameryce Północnej i Eurazji, gdzie pod moim kierunkiem jako promotora napisało swoje rozprawy doktorskie 12 studentów. Jestem także założycielem Studium Doktoranckiego Nauk Euroazjatyckich na Uniwersytecie Nazarabajewa. Studium to zorganizowane jest na wzór podobnych studiów istniejących na uczelniach amerykańskich i działa według podobnych standardów. Z powyższych względów nie są mi znane wymogi stawiane pracom doktorskim na Uniwersytecie Warszawskim (czy na innych uniwersytetach w Europie), zwłaszcza jeśli różnią się one od amerykańskich.

Co jest celem przedłożonej rozprawy i co nowego wnosi ona do stanu nauki? Przede wszystkim, jak zauważa sam Autor, w języku polskim nie było dotąd systematycznych studiów nad językiem baszkirskim (wchodzącym w skład kipczackiej grupy języków turektyjskich) ani żadnych badań poświęconych twórcy współczesnej literatury baszkirskiej, Mostayowi Kärimowi. Już choćby z tego powodu praca ta wydaje się cennym wkładem w rozwój polskiej orientalistyki, a szczególnie polskiej turkologii. Autor podaje, że jego celem jest przeprowadzenie systematycznego badania syntaktycznych funkcji form czasownikowych

[strona 2 oryginału]

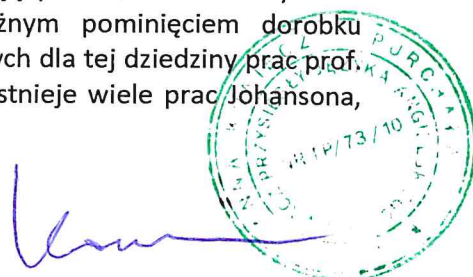
w języku baszkirskim, a za swój wkład w naukę uważa on systematyczną, opartą na morfologii klasyfikację 22 form czasownika, z których część nie była wcześniej uwzględniona w klasyfikacjach. Pod tym względem jego klasyfikacja stanowi krok naprzód w stosunku do prac N.K. Dmitriewa (1948), N. Poppego (1964), A.A. Jułdaszewa (*Grammatika* 1981) i M.V. Zäynullina (2005). Uważam więc, że Autor przynajmniej w tym stopniu osiągnął wytyczony sobie cel i tym samym zasłużył na otrzymanie **promocji**.

W dalszej części recenzji chciałbym zgłosić kilka dalszych komentarzy na wypadek, gdyby Autor planował dokonać w swej rozprawie zmian lub zamierzał kontynuować swoje badania i opublikować inne prace na ten sam temat (co byłoby naturalną kolejną rzeczą w USA czy też na Uniwersytecie Nazarbajewa).

Pierwsza uwaga, jaką chciałbym zgłosić, jest następująca: w USA (w tym na Uniwersytecie Wisconsin w Madison, gdzie przez 28 lat zajmowałem stanowisko pracownika akademickiego) oczekuje się, że rozprawa będzie miała podbudowę teoretyczną. Dotyczy to wszystkich dyscyplin zaliczanych do humanistyki i nauk społecznych – od historii po literaturę, językoznawstwo i inne dyscypliny. Gdyby rozprawa była pisana na byłym Wydziale Języków i Kultur Azji (w odróżnieniu od Wydziału Literatury, Historii i Językoznawstwa), taka podbudowa teoretyczna przybrałaby zapewne formę rozdziału przedstawiającego ramy teoretyczne, w których następnie osadzona byłaby pozostała część pracy. Gdyby rozprawa powstała na Wydziale Językoznawstwa, oczekiwano by, że będzie poświęcona próbie zastosowania wybranej teorii w praktyce, a następnie na tej podstawie rozbudowywała uprzednio wyznaczone ramy teoretyczne.

W przedmiotowej pracy podejście do podbudowy teoretycznej różni się od tego, do którego przywykłem na Uniwersytecie Wisconsin w Madison i na Uniwersytecie Nazarbajewa. To zrozumiałe, że polska tradycja wychodzi z punktu takiego, że język polski jest językiem słowiańskim, a w okresie powojennym (aż do roku 1991) polska nauka pozostawała pod znacznym wpływem nauki sowieckiej, również w dziedzinie turkologii. Przedmiotowa rozprawa zawiera odniesienie do systemu części mowy w języku polskim w ujęciu Nagórko (2007). W dalszej części opisano system czasownika w ujęciu standardowych polskich prac turkologicznych. Praca ta nie zawiera właściwie żadnego dalszego omówienia teorii językoznawczych pojawiających się na arenie międzynarodowej, a opisujących formy czasownikowe i ich funkcje syntaktyczne; rozprawa ogranicza się do omówienia morfologicznej klasyfikacji poszczególnych form i krótkim przedstawieniu ich funkcji syntaktycznych. Z powyższych względów można scharakteryzować przedmiotową rozprawę jako w znacznej mierze opisową.

Poza pracami sowieckimi i postsowieckimi nie została właściwie podjęta żadna próba uwzględnienia w rozprawie międzynarodowych opracowań z dziedziny turkologii (z pewnymi wyjątkami, np. Deny 1921, Banguoglu 1981). Z punktu widzenia międzynarodowego podejścia do form czasownikowych jest to duży mankament, gdyż turkologia sowiecka i postsowiecka jest w znacznej mierze opisowa i niezintegrowana z międzynarodowymi badaniami w dziedzinie lingwistyki. (Przykładem zaś uczonych, których Autor cytuje z większą częstotliwością, są Baskakov, Tenishev oraz Dybo.) W odniesieniu do badań nad formami czasownikowymi i ich funkcjami syntaktycznymi w języku baszkirskim – czy też w którymkolwiek innym języku turektyjskim – wydaje się to poważnym pominięciem dorobku międzynarodowych badań turkologicznych, zwłaszcza niezwykle ważnych dla tej dziedziny prac prof. Larsa Johansona (Uniwersytet Johannesesa Gutenberga w Moguncji). Istnieje wiele prac Johansona,

które można by zacytować, jednak przede wszystkim należałoby wspomnieć o jego *magnum opus*, wydanym zaledwie w zeszłym roku:

2

[strona 3 oryginału]

Lars Johanson, *Turkic*. Cambridge Language Surveys. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. URL: <https://doi.org/10.1017/978U39016704>

Uważam zatem, że składana w roku 2022 rozprawa doktorska na temat języka z grupy języków turekowskich została uznana za niepełną, gdyby nie pojawiło się w niej odniesienie do pracy Johansona, który niemal w pojedynkę zredefiniował lingwistykę turekowską. (Nie oczekuję oczywiście, że Autor przeformułuje całą rozprawę, gdyż byłoby to niewłaściwe i nierealistyczne. Prosiłbym jedynie o zacytowanie wspomnianej publikacji i skierowanie czytelników do listy prac Larsa Johansona, zamieszczonej w bibliografii jego wspomnianej powyżej publikacji.)

Choć turkologia jest dziedziną w dużej mierze międzynarodową, równocześnie obecne są w niej silne tradycje narodowe, zrodzone między innymi – choć nie tylko – w Rosji (włączając Baszkortostan), Kazachstanie czy Turcji, by wymienić tylko trzy z tych krajów. Istnieje też polska tradycja turkologiczna, której istnienia jestem świadom. Jeśli jednak można uznać, że istnieje na arenie międzynarodowej dziedzina taka, jak teoria językoznawstwa czy też teoria właściwa dla danej rodziny językowej (jak w przypadku wspomnianego dorobku Johansona), uważam, że rozprawa powinna zawierać przynajmniej wzmiankę na ten temat. (Już podstawowe zaznajomienie się ze spisem treści publikacji Johansona ukazałoby inne możliwe podejścia.) Pomogłoby to też uniknąć potencjalnej krytyki nadmiernego użycia terminu „imiesłów,” które może prowadzić do niejasności, jak w omówieniu poglądów Poppe’a (str. 40 i nast.).

Chciałbym zaznaczyć także, że chociaż nie można oczekiwać, by w tego rodzaju rozprawie przedstawienie każdej z 22 form czasownikowych miało skalę monograficzną, to jednak – wzięwszy pod uwagę moje własne zainteresowanie klasyfikacją „czasowników deskryptywnych” (zwanych też w rozprawie „czasownikami analitycznymi” w myśl literatury sowieckiej, które posługuje się tym terminem) – uważam, że omówienie wspomnianych czasowników mogłoby być bardziej pogłębione (str. 162 i nast.). W języku tatarskim, w dialekcie kazańskim (który pozostaje w relacji dialektologicznej z baszkirskim) czasowniki te zostały zbadane przez zmarłego już prof. Clausa Schoniga (Wolny Uniwersytet Berliński):

Claus Schonig, *Hilfsverben im Tatarischen. Untersuchung zur Funktionsweise einiger Hilfsverbverbindungen*, Veröffentlichungen der Orientalischen Kommission 35. Wiesbaden, 1984.

W turkologii sowieckiej najlepszą publikacją na ten temat jest praca D. Nasilova, który badał język uzbecki:

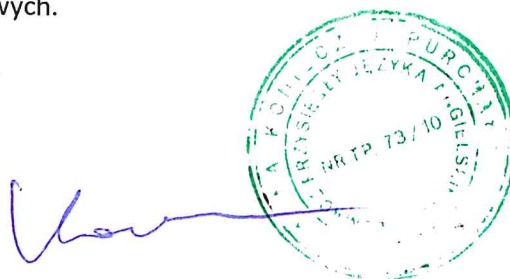
D.M. Nasilov, *Problemi tyurksoy aspektologii*. Aktsional'nost. Leningrad, 1989.

Autor przedmiotowej rozprawy zacytował we wspomnianym temacie jedynie Abubekirową (2014).

W języku uzbeckim, tatarskim, baszkarskim i podobnych istnieje ponad dwadzieścia różnych „czasowników deskryptywnych” („analitycznych”), które denotują aspektualne oraz inne, mniej istotne elementy znaczeniowe. Autor omawia na przykład dwa czasowniki zajmujące pozycję drugą: *tor-*, który oznacza niedokończenie, trwanie, a także *al-*, który według Autora wskazuje na stopień wykonania działania. Nasuwa się wniosek, że Autor mógł pogłębić omówienie funkcji syntaktycznej powyższych (i innych) „czasowników deskryptywnych”. Warto wspomnieć, że Johanson przedstawił jeszcze bardziej rozbudowaną klasyfikację tych form czasownikowych.

3

[strona 4 oryginału]

TŁUMACZENIE POŚWIADCZONE Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO
Anna Konieczna-Purchała, tłumaczka przysięgła języka angielskiego TP/73/10

Na chwilę obecną nie mam więcej komentarzy do przedmiotowej rozprawy. Podsumowując, uważam, że Autor osiągnął cele, które sobie postawił. Praca wydaje się spójna z tradycją turkologiczną w kraju złożenia rozprawy, a także z tradycją turecką i baszkirską. Gdyby zgłębić temat w sposób bardziej ambitny, można by odnieść się jeszcze do całego szeregu innych prac nie tylko z dziedziny turkologii, lecz także językoznawstwa ogólnego. Wówczas oczywiście temat pracy nie mógłby obejmować aż 22 form czasownikowych – musiałby zostać znacznie zawężony.

Dodatkowo przekażę Autorowi zbiór komentarzy, którymi opatrzyłem pracę, wraz z zaznaczeniem kilku błędów w pisowni, których dopatrzyłem się w pliku dostarczonym mi w formacie PDF.

Pomimo konstruktywnej krytyki, której udzieliłem, niezmiennie uważam, że niniejsza praca doktorska zasługuje na promocję. Nie wymagam żadnych poprawek, choć zalecałbym uwzględnienie najnowszej publikacji Larsa Johansona oraz wskazanie innych jego prac wymienionych w bibliografii do tejże publikacji. Uważam, że (ewentualnie po dokonaniu poprawek) przedmiotowa rozprawa doktorska powinna zostać dopuszczona do dalszych etapów postępowania w sprawie promocji doktorskiej p. Viacheslava Cherneva.

Z wyrazami szacunku

[podpis nieczytelny]

Uli Schamiloglu

+1/608-515-0037 (USA, WhatsApp)

+7/705-420-4678 (Kazachstan)

4

Poświadczam zgodność powyższego tłumaczenia z okazaną mi kopią tekstu w języku angielskim. Anna Konieczna-Purchała, tłumaczka przysięgła języka angielskiego wpisana na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości pod numerem TP/73/10.

Nr repertorium: 1/2023

Warszawa, 14 marca 2023 r.

